

прогнози дефолту. Це підтверджує ідею, що дані ESG фіксують довгострокові ризики, які не враховуються традиційними фінансами.

У міру переходу цих інноваційних моделей від досліджень до впровадження, забезпечення захисту інтелектуальної власності (ІВ) є критично важливим напрямком для фінансових установ. Комерційна цінність передової прогнозної моделі є надзвичайно високою, а її захист передбачає застосування декількох рівнів законодавства про ІВ:

Аспекти інтелектуальної власності (ІВ). У міру переходу інноваційних моделей від досліджень до впровадження, забезпечення захисту ІВ є критично важливим напрямком для фінансових установ. Комерційна цінність передової прогнозної моделі є надзвичайно високою, а напрямок їх впровадження нерозривно пов'язаний із захистом ІВ. Це створює комплексну правову рамку. Авторське право захищає сам вихідний код моделі (наприклад, Python-скрипт) від копіювання. Великі, структуровані набори навчальних даних (як-от 800 000 клієнтів) захищаються правами на бази даних (*suī generis*). Сам інноваційний метод обробки даних, якщо він надає конкретне технічне рішення, може претендувати на патентний захист. Нарешті, комерційні продукти на основі цих моделей захищаються торговельними марками.

Висновок. Майбутнє моделювання дефолтів полягає в інтелектуальному синтезі технік ШІ – виходячи за межі простої регресії, щоб охопити ансамблеві методи (RF), складне розпізнавання патернів (NN) та ефективне відображення простору ознак (SVM). Найбільш значні інновації будуть пов'язані з впровадженням цих потужних моделей у нові, нетрадиційні набори даних, такі як текстові та ESG-дані, які дають більш цілісне уявлення про ризик. Для української банківської системи, що стоїть перед викликами воєнних ризиків та необхідністю швидкої адаптації, впровадження таких гнучких та точних моделей може стати ключовим фактором у забезпеченні фінансової стійкості та ефективного розподілу капіталу.

Список використаних джерел:

1. Alvi, J., Arif, I., & Nizam, K. (2024). Advancing financial resilience: A systematic review of default prediction models and future directions in credit risk management. *Heliyon*, 10. URL: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39770> (дата звернення: 29.10.2025).
2. Bonini, S., & Caivano, G. (2025). Probability of Default Modeling with Machine Learning: A Comparison of Techniques Using Real Banking Data. Working Paper.
3. Support Vector Machine – an overview. (n.d.). ScienceDirect Topics. Elsevier. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/support-vector-machine> (дата звернення: 29.10.2025).
4. Sarker, I. H. (2022). AI-Based Modeling: Techniques, Applications and Research Issues Towards Automation, Intelligent and Smart Systems. *SN Computer Science*, 3(2).
5. Random Decision Forest – an overview. (n.d.). ScienceDirect Topics. Elsevier. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/random-decision-forest> (дата звернення: 03.11.2025).
6. Ferriani, F., & Pericoli, M. (2024). Do ESG considerations impact corporate default risk? Preliminary Working Paper. Banca d'Italia.

Сандугей В.В.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., доц., доцентка кафедри економічної теорії

КРЕАТИВНА ЗАЙНЯТИСТЬ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: НОВІ ВИКЛИКИ ТЕОРІЇ ТРУДОВОЇ ВАРТОСТІ

У контексті стрімкої цифровізації глобальної економіки спостерігається радикальна трансформація сутності та механізмів функціонування ринку праці, зокрема — значне

зростання місця та ролі креативної зайнятості. Цей феномен, що охоплює широке коло інтелектуальної, культурної та технологічної діяльності, виводить на передній план проблематику адекватної теоретичної інтерпретації вартості праці в умовах, коли продукт праці має нематеріальну або гібридну природу.

Класична теорія трудової вартості, що сформувалась у добу індустріалізації та базується на кількісному вимірі робочого часу, виявляє свою обмеженість у сучасних умовах, де продуктивність визначається не лише інтенсивністю витрат праці, а й творчим потенціалом, інноваційністю, символічною значущістю та взаємодією із цифровими технологіями. Така еволюція трудових відносин ставить під сумнів традиційні категорії вартості і потребує розробки нових методологічних підходів, здатних відобразити суб'єктивно-об'єктивний характер креативної праці.

Відтак, дослідження специфіки креативної зайнятості в цифрову епоху виступає критично важливим завданням для сучасної економічної теорії, оскільки воно не лише висвітлює особливості нових форм капіталізації інтелектуального потенціалу, а й відкриває горизонти для глибшого розуміння соціально-економічних дисбалансів, що виникають у зв'язку з трансформацією виробничих відносин і переформатуванням механізмів розподілу створеної вартості.

Питанням сучасних глобальних трансформацій в контексті їх впливу на соціально-трудова сферу присвячені праці відомих вчених вітчизняної економічної науки, зокрема: Азьмук Н.А., А. Колота, Новікової Н., Петрової І., Сотнікової Ю., Ушкаренко Ю.В, та інших.

Незважаючи на значний внесок дослідників у вивчення впливу цифровізації на ринок праці, питання переосмислення класичних теорій вартості у контексті креативної зайнятості залишається недостатньо розробленим. Існуючі підходи переважно акцентують увагу на технологічних аспектах трансформації праці, водночас не завжди враховуючи комплексність взаємодії творчого потенціалу людини та цифрових платформ, які формують нову соціально-економічну екосистему.

Особливу увагу потребує гуманістичний вимір проблеми — зокрема, роль працівника як суб'єкта творчості і самореалізації, а також виклики, пов'язані із соціальною нерівністю, нестабільністю зайнятості та змінною природою трудової вартості в умовах цифрової економіки. Саме ці аспекти формують методологічну основу для подальшого дослідження, спрямованого на розробку нових теоретичних моделей, здатних адекватно відобразити специфіку креативної праці та її вплив на сучасний ринок праці.

Аналізуючи питання сутності цифрової економіки, ми підтримуємо точку зору Петрової І., яка дає наступне визначення цифрової економіки: «...це економіка, в якій впроваджуються і використовуються цифрові технології, відбувається обробка, передача і зберігання даних у всіх сферах людської діяльності» [1]. Доповнимо, що цифрова економіка характеризується високим рівнем інформаційної інтеграції, широким застосуванням Інтернет-технологій, зростанням значущості інновацій та кібербезпеки, а також інтенсивною автоматизацією й алгоритмізацією бізнес-процесів. Вона виступає каталізатором глобалізації ринків, впровадження електронного урядування, формування цифрових платформ і розширення каналів цифрової комунікації, включно із соціальними мережами. Завдяки цьому розвиток цифрової економіки трансформує структуру зайнятості, породжуючи як позитивні, так і негативні ефекти, що вимагають переосмислення традиційних методів управління людськими ресурсами.

У контексті стрімкої цифровізації економіки трансформація ринку праці набуває якісно нового характеру, що вимагає переосмислення класичних економічних концепцій. Особливу увагу заслуговує креативна зайнятість — форма трудової діяльності, яка ґрунтується на інтелектуальному, культурному та інноваційному внеску працівника. У цифрову епоху креативна праця становить фундаментальну складову постіндустріальної економіки, однак класична теорія трудової вартості, що базується на кількісному вимірі робочого часу і фізичної праці, не завжди адекватно відображає її специфіку.

Загалом, класична теорія, сформована в рамках марксистської та неокласичної економіки, передбачає, що вартість товару визначається суспільно необхідним робочим

часом, витраченим на його виробництво. Проте в умовах цифрової економіки, де креативна праця пов'язана з нематеріальними результатами — інтелектуальною власністю, цифровим контентом, дизайном, програмним забезпеченням — цей підхід виявляється обмеженим.

По-перше, креативна зайнятість характеризується високою суб'єктивністю та нематеріальністю результатів. Наприклад, програміст, який розробляє унікальний алгоритм, або дизайнер, що створює бренд, генерують вартість, яку неможливо виміряти лише через затрачений час. Відомий кейс — компанії Silicon Valley, такі як Google або Apple, де вартість продукту визначається інноваціями, а не суто робочим часом. Аналогічно, у сфері цифрового мистецтва платформи на кшталт NFT-маркетплейсів формують нові механізми оцінки творчості, де вартість визначається попитом, рідкістю та соціальним статусом, а не фізичними затратами.

По-друге, креативна зайнятість часто пов'язана з гнучкими формами зайнятості — фрілансом, дистанційною роботою, проектною діяльністю. Ці форми руйнують традиційну модель «робочого дня» і трудового контракту, що вимагає адаптації теоретичних моделей ринку праці. Наприклад, платформи Uber чи Upwork створюють екосистему, де працівники виступають одночасно як постачальники послуг і самостійні підприємці. Цей феномен породжує нові виклики: нестабільність доходів, відсутність соціального захисту, ризики професійного вигорання.

По-третє, цифровізація та штучний інтелект дедалі частіше виступають не тільки інструментами автоматизації, а й партнерами по творчому процесу. Відомі випадки, коли алгоритми доповнюють художників, музикантів або журналістів, створюючи спільний продукт. Це формує гібридні форми праці, в яких межа між людиною і машиною розмивається. Такий розвиток ставить під сумнів традиційні категорії праці і вимагає нових методів оцінки її вартості, що враховують як творчий внесок людини, так і роль технологій.

У результаті виникає потреба в теоретичних інноваціях, спрямованих на формування комплексних моделей трудової вартості, які враховують цифрову специфіку. Це передбачає інтеграцію соціальних, психологічних та економічних параметрів, зокрема, врахування якості творчої праці, ступеня її інноваційності, впливу на бренд і репутацію, а також ролі цифрових платформ у формуванні ринку.

З практичної точки зору, адаптація теорії трудової вартості до цифрової реальності потребує реформування політики управління людськими ресурсами: впровадження гнучких систем винагороди, соціального захисту креативних працівників, механізмів підвищення кваліфікації і запобігання професійному вигоранню.

Розглядаючи специфіку креативної зайнятості, варто відзначити, що її розвиток тісно пов'язаний із змінами у структурі економіки, де дедалі більшу роль відіграють нематеріальні активи — знання, інформація, інновації. Згідно з даними Світового банку та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у розвинених країнах до 40% ВВП формується завдяки креативним індустріям, що підтверджує їхню значущість для сучасної економіки. Україна, намагаючись інтегруватися у світові цифрові процеси, також демонструє зростання сегменту креативної зайнятості, особливо у сфері ІТ, дизайну, маркетингу та медіа [2].

Водночас, структурні зміни супроводжуються певними ризиками. Зокрема, фрагментація зайнятості, характерна для креативної праці, породжує явища «прекарності» — нестабільності трудових відносин, відсутності гарантованих доходів та соціальних гарантій. За даними міжнародних досліджень, близько 30% працівників креативного сектору мають неповний робочий день або працюють на тимчасових контрактах, що створює додаткові соціальні виклики. В Україні ця проблема посилюється недостатнім розвитком інституцій соціального захисту та відсутністю адекватних правових механізмів для регулювання нових форм зайнятості [3].

Паралельно з цим, цифрові платформи, що стали основою нових форм креативної зайнятості, суттєво змінюють спосіб організації праці. Платформи типу Upwork, Fiverr, Patreon відкривають доступ до глобальних ринків праці, з одного боку, розширюючи можливості творчих професіоналів, а з іншого — стимулюючи конкурентну боротьбу з

тисячами фахівців по всьому світу. Це призводить до зниження цін на деякі види творчих послуг і водночас стимулює інновації в роботі, підвищення кваліфікації та саморозвиток.

Ще один важливий аспект — це взаємодія людини і штучного інтелекту у творчому процесі. Наприклад, у сфері цифрового дизайну все ширше застосовуються алгоритми, здатні генерувати креативний контент, що ставить під сумнів традиційне уявлення про виключно людську творчість. Аналогічно, у журналістиці та літературі інструменти автоматизованого написання текстів змінюють ролі автора і редактора. Такий симбіоз вимагає переосмислення категорій праці, креативності та вартості, адже тепер вартість продукту залежить від ефективності співпраці людини і машини.

Важливим напрямом розвитку теорії трудової вартості в контексті цифрової економіки є формування нових підходів до винагороди креативних працівників. З одного боку, існує потреба у гнучких механізмах, що враховують непередбачуваність і варіативність креативної діяльності. З іншого — необхідність забезпечення мінімального соціального захисту, щоб уникнути «гонки до дна» у сфері умов праці [4]. У цьому контексті успішними можна вважати моделі краудфандингу, мікропатронату та цифрових кооперативів, що поєднують ринкові механізми з елементами соціальної підтримки.

На наш погляд, в епоху цифрових змін варто акцентувати увагу на ролі освіти у формуванні кадрів для креативної економіки. Підготовка фахівців у цифрову епоху має виходити за межі традиційних навичок, акцентуючи увагу на розвиткові критичного мислення, інноваційності, комунікативних компетенцій та адаптивності. Лише інтегрований підхід до освіти та професійного розвитку дозволить забезпечити ефективну інтеграцію працівників у цифрові платформи та сприяти їхній успішній креативній зайнятості.

Крім того, варто відзначити зростаюче значення культурного контексту у формуванні цінності креативної праці. Соціальні та культурні особливості визначають попит на творчий продукт, його символічну вагу та вплив на суспільство. Це створює додаткові виклики для теорії трудової вартості, адже крім економічних параметрів необхідно враховувати і соціокультурні чинники, що впливають на вартість креативних результатів.

Не менш важливою є проблема балансу між технологічним прогресом і збереженням людського фактора в креативній праці. Хоча штучний інтелект і цифрові інструменти здатні значно підвищити продуктивність, саме людська уява, емоції і інтуїція залишаються незамінними джерелами інновацій. Розробка політик, що підтримують цю гармонію, має стати одним із пріоритетів як для науковців, так і для практиків у сфері управління людськими ресурсами.

Підсумовуючи, можна констатувати, що креативна зайнятість у цифрову епоху відкриває нові горизонти для розвитку економічної теорії та практики управління. Вона вимагає від науковців і практиків комплексного аналізу взаємодії технологічних, соціальних і культурних чинників, що формують сучасний ринок праці. Креативна зайнятість у цифрову епоху виступає одним із ключових чинників трансформації сучасного ринку праці, що потребує суттєвого переосмислення традиційних економічних теорій, зокрема теорії трудової вартості. Аналіз особливостей креативної праці, пов'язаної з нематеріальними результатами, високою суб'єктивністю та гнучкими формами зайнятості, демонструє, що класичні підходи, орієнтовані на кількісне вимірювання робочого часу, перестають бути адекватними для оцінки реальної вартості творення у цифровій економіці.

Сучасний розвиток цифрових платформ, інтеграція штучного інтелекту та автоматизованих систем у творчий процес створюють нові виклики для науковців і практиків. Вони вимагають розробки комплексних міждисциплінарних моделей, які враховують не лише економічні, але й соціальні, культурні та психологічні аспекти креативної зайнятості. Зокрема, важливо інтегрувати у дослідження фактори інноваційності, якість творчого внеску, вплив цифрових технологій на продуктивність та соціальні наслідки зміни трудових відносин.

Перспективи подальших досліджень включають низку важливих напрямів, зокрема, на наше переконання, необхідно розробити методологічні підходи для кількісної та якісної оцінки вартості креативної праці в умовах цифрової трансформації, зокрема адаптовані до

різних галузей креативної економіки. Крім того, актуальним є дослідження соціальних ризиків, пов'язаних із новими формами зайнятості, зокрема проблеми нестабільності доходів, відсутності соціального захисту та впливу на психоемоційний стан працівників.

Також важливим є вивчення взаємодії людини і штучного інтелекту у процесі творчості, визначення межі між автоматизацією і людським фактором, що має наслідки для формування політик у сфері праці і освіти. Особлива увага має бути приділена розробці систем професійного розвитку, що забезпечують адаптивність і конкурентоспроможність працівників у швидкозмінних умовах цифрової економіки.

Таким чином, дослідження креативної зайнятості у цифрову епоху відкриває широкі можливості для формування нової парадигми трудової вартості, що адекватно відображатиме специфіку сучасної економіки знань і технологій. Реалізація цих досліджень сприятиме формуванню ефективних політик управління людськими ресурсами, стимулюватиме розвиток інноваційної діяльності та забезпечить соціальну справедливість у нових умовах праці.

Список використаних джерел:

1 Петрова І., Бараш А.. Вплив цифрової економіки на трансформацію зайнятості та стратегії управління людськими ресурсами // Актуальні проблеми економіки № 9 (279), 2024. С.78-86

2 Сотнікова Ю. В. Креативна економіка в Україні: реальність чи перспектива //Інфраструктура ринку. - 2017. Вип. 3. - С.123—127.

3 Азьмук Н.А. Креативна зайнятість: сутність, значення, напрями формування в Україні. Ринок праці та зайнятість населення. Серія: Нова економіка і зміни у світі праці. 2019. № 1—2 (58). С. 30—38.

4 Ушкаренко Ю.В., Чмут А.В., Синякова К.М. Креативна економіка: сутність поняття та значення для України в умовах європейської інтеграції. Економіка і суспільство. 2018. № 18. С. 67—72.

Сапачук Ю. М.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

ЕВОЛЮЦІЯ ЦИФРОВИХ ГРОШЕЙ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В сучасній ринковій економіці форми грошей постійно еволюціонують, оскільки вони створюються на базі використання інноваційних технологій та необхідної фінансової інфраструктури. Сучасні гроші в цифровій формі, емітовані державою та приватним бізнесом, виступають адекватною відповіддю на нові виклики в інформаційно-економічному середовищі, котре стрімко змінюється.

Протягом останніх років вкрай популярною темою фінансово-економічного вектору сучасних світових ЗМІ була тема CBDC («цифрова валюта центрального банку»). В аспекті дослідження питання можливості введення CBDC та в конкретну розробку цієї цифрової валюти залучається все більша кількість світових ЦБ. Даний аспект особливо прискіпливо відслідковує Банк міжнародних розрахунків (БМР) в Базелі. За його даними, в кінці минулого року питанням CBDC в тій чи іншій мірі займались приблизно 130 ЦБ. В т.ч. всі провідні — Федеральна резервна система США, Європейський ЦБ, Банк Англії, Банк Японії, Народний банк Китаю, тощо.

Для фінансової системи будь-якої держави вкрай важлива суспільна довіра щодо грошей в цілому, зокрема, й до цифрових. Нові форми цифрових грошей (CBDC, стейбл-коени,